

ทะเบียนราษฎรชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
และศูนย์เรียนรู้ในตำบลหายโศก
องค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก
อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี

จัดทำโดย งานการศึกษา สำนักงานปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก
อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก ได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก เพื่อจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานข้อมูลบุคคลในพื้นที่ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลหายโศก ฉบับนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาและทราบข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลในพื้นที่ที่มีความรู้ ความสามารถที่สืบทอดต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

งานการศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลหายโศก

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

ความหมายและความสำคัญ

๑

ความหมายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๒

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก

๕

ทะเบียนประชาชนชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๙

วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และศูนย์การเรียนรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ความหมายและความสำคัญ

ปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้านแล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล ไม่ว่าจะเรียกอะไรก็ตามคุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ

๑. คนเหล่านี้มีธรรมะอยู่ในใจทุกท่าน เป็นธรรมะของความรัก ความเมตตา ความอยากช่วยคน เป็นธรรมะโดยการปฏิบัติ

๒. คนเหล่านี้คิดทำสรุปบทเรียน แล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนเห็นได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติให้เห็น

๓. ความเป็นปราชญ์ไม่ได้อยู่ที่ความฉลาดของปัญญาที่เกิดจากการกระทำ แต่เกิดจากความรักที่มีธรรมะเป็นแรงบันดาลใจให้แบ่งปันแก่ผู้อื่น

๔. คนเหล่านี้เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร การแผ่ภูมิปัญญาที่เกิดจากการทำจริงด้วยความรักแผ่นดินที่มีลูกหลาน มีป่า มีชุมชน มีเมือง

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขา

ภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจผลิตผลงานของบุคคล อันเกิดจากการสะสมองค์-ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอดพัฒนาปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น(local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ความหมายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

“มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” หมายความว่า ความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติ หรือทักษะ ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยัง คนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาจมีการปรับเปลี่ยน เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา
- (๒) ศิลปะการแสดง
- (๓) แนวปฏิบัติทางสังคม พุทธกรรม ประเพณี และเทศกาล
- (๔) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- (๕) งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- (๖) การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ลักษณะที่ ๑ วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา

๑.๑ วรรณกรรมพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องราวที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิต ด้วยวิธีการบอกเล่า เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นภาพ โดยแบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าพื้นบ้าน เช่น นิทานจักรๆ วงศ์ๆ นิทานประจำถิ่น นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานเรื่องผี นิทานมุขตลก นิทานเรื่องไม้ นิทานลูกโซ่ ฯลฯ

(๒) ตำนานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

(๓) บทร้องพื้นบ้าน หมายถึง คำร้องที่ถ่ายทอดในโอกาสต่างๆ เช่น บทกล่อมเด็ก บทร้องเล่น บทเกี่ยวพาราสี คำแข่ง ฯลฯ

(๔) บทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม หมายถึง คำสวดที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ เช่น คำบูชา คำสมา คำเวณทวน คำให้พร คำอธิษฐาน คาถา บททำขวัญ บทอาถรรพ์ บทประกอบการรักษาโรคพื้นบ้าน ฯลฯ

(๕) สำนวน ภาษิต หมายถึง คำพูดหรือคำกล่าวที่ใช้ในการสั่งสอน มักมีสัมผัสคล้องจองกัน เช่น โวหาร คำคม คำพังเพย คำอุปมาอุปไมย คำผวน ฯลฯ

(๖) ปริศนาคำทาย หมายถึง ขอบความที่ตั้งเป็นคำถามเพื่อให้ผู้ตอบได้ทายหรือตอบปัญหา เช่น คำทาย ปัญหาเขาวงกต ฯลฯ

(๗) ตำรา หมายถึง องค์ความรู้ที่มีการเขียนบันทึกในเอกสารโบราณ เช่น ตำราโหราศาสตร์ ตำราดูลักษณะคนและสัตว์ ตำรายา ฯลฯ

๑.๒ ภาษา หมายถึง เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีชีวิต ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และ วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ภาษาไทย หมายถึง ภาษาประจำชาติ หรือภาษาราชการที่ใช้ในประเทศไทย

(๒) ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาไทยที่ใช้สื่อสารในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาษาไทยถิ่น กลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นใต้

(๓) ภาษาชาติพันธุ์ หมายถึง ภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาม้ง ภาษาซอง ภาษาโมแกน ภาษาลื้อ ภาษาญ้อ ภาษาพวน ฯลฯ

(๔) ภาษาสัญลักษณ์ หมายถึง ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษร หรือเครื่องหมายต่างๆ เป็นต้น

ลักษณะที่ ๒ ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง หมายถึง รูปแบบและกระบวนการสื่อสารทางวัฒนธรรม ผ่านการ แสดงออกทางดนตรี นาฏศิลป์ และละคร เพื่อใช้ในพิธีกรรม ความบันเทิง การสื่อความ มีการสืบทอดองค์ ความรู้ ความคิด ภูมิปัญญา มีการตอบสนองที่อาจนำไปสู่การคิด วิพากษ์ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง สังคม โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ดนตรี หมายถึง เสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีและการขับร้องทำประกอบกันเป็น ทำนอง จังหวะ

(๒) นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการแสดงท่าทาง ท่าเต้นท่ารำ ตามทำนอง จังหวะ เพลง

(๓) ละคร หมายถึง การแสดงที่เป็นเรื่องราว มีขนบแบบแผนแบบดั้งเดิมหรือมีการ ประยุกต์เปลี่ยนแปลง

ลักษณะที่ ๓ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล

แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติและ การกระทำกิจกรรมในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิถี นำไปสู่ สังคมแห่งสันติสุข แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้นๆ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) มารยาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามต่อผู้อื่น เช่น การแสดงความ เคารพ การส่งและการรับส่งของ การกิน การพูด การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การแต่งกาย ฯลฯ

(๒) ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ซึ่งเกี่ยวกับ ศาสนา เทศกาล วงจรชีวิต และการทำมาหากิน

(๓) ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เช่น การสวดมนต์ การเทศน์ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีลากพระ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ฯลฯ

(ข) ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานบุญเดือนสิบ งานตานกวยสลาก งานผีตาโชน งานแข่งเรือ งานบุญบั้งไฟ ฯลฯ

(ค) ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต เช่น การเกิด การตั้งชื่อ การบวช การแต่งงาน พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมเห่า ประเพณีผูกเสี่ยว การขึ้นบ้านใหม่ การตาย ฯลฯ

(ง) ประเพณีเกี่ยวกับการทำมาหากิน เช่น พิธีบูชาแม่โพสพ พิธีทำขวัญข้าว พิธีไหว้ครุ พิธีกรรมขอฝน พิธีวางศิลาฤกษ์ ประเพณีลงเล ฯลฯ

ลักษณะที่ ๔ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายถึง องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) อาหารและโภชนาการ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์บริโภค รวมถึงวิธีการปรุงและประกอบอาหาร รูปแบบการบริโภค และคุณค่าทางโภชนาการ

(๒) การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

(ก) การแพทย์แผนไทย หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์ เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์หรือ/และสัตว์ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา

(ข) การแพทย์พื้นบ้าน หมายถึง การดูแลสุขภาพตนเองในชุมชนแบบดั้งเดิม โดยอาศัยความเชื่อ พิธีกรรม และทรัพยากรที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม

(๓) โหราศาสตร์และดาราศาสตร์

(ก) โหราศาสตร์ หมายถึง ความรู้ในการทำนายโชคชะตาทำนายอนาคตของบุคคล และบ้านเมือง โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวในเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น

(ข) ดาราศาสตร์ หมายถึง ความรู้จากการสังเกตและอธิบายธรรมชาติของดวงดาวและเทหวัตถุในท้องฟ้าที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต

(๓) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้ในการจัดการระบบนิเวศ เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๔) ชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน หมายถึง ความรู้และความเชื่อในการเลือกที่ตั้งเพื่อการอยู่อาศัยหรือวัตถุประสงค์อื่นตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน

ลักษณะที่ ๕ งานช่างฝีมือดั้งเดิม

งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายถึง งานที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และ วัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา โดยแบ่งออกเป็น ๙ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมายถึง งานที่สร้างขึ้นจากเส้นใยด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น ทอ ถัก ปัก ตีเกลียว มัดหมี่ ชัด ยกจาก เกาะลวง พิมพ์ลาย ย้อม ฯลฯ

(๒) เครื่องจักสาน หมายถึง งานที่สร้างจากวัสดุติดด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น จักตอก สาน ถัก ผูก รัด มัด ร้อย ฯลฯ

(๓) เครื่องรัก หมายถึง งานที่ใช้ยางรักเป็นวัสดุสำคัญด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น ถม ทับ ปิดทองรดน้ำ กำมะลอ ประดับมุกประดับกระจกสี ประดับกระดุก ปั้นกระแหนะ ฯลฯ

(๔) เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง งานที่สร้างจากดินเป็นวัสดุหลักด้วยวิธีการปั้น ผึง แหง เผา เคลือบ ฯลฯ

(๕) เครื่องโลหะ หมายถึง งานที่สร้างจากโลหะเป็นวัสดุหลัก ด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น หลอม เผา ตี หล่อ ตัด ตัด ชัด เจียร เชื่อม ฯลฯ

(๖) เครื่องไม้ หมายถึง งานที่สร้างจากไม้เป็นวัสดุหลักด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น แปรรูป ตัด เลื่อย แกะ สลัก สับ ขุด เจาะ ถาก กลึง ขุด ชัด ตกแต่งผิว ฯลฯ

(๗) เครื่องหนัง หมายถึง งานที่สร้างจากหนังสัตว์เป็นวัสดุหลักด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น หมัก ฟอก ตากแห้ง ตด เจาะ ฉลุ ลงสี ฯลฯ

(๘) เครื่องประดับ หมายถึง งานที่ประดิษฐ์จากวัสดุ เช่น หิน เปลือกหอย โลหะมีค่า และอัญมณี ฯลฯ ด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น หลอม หล่อ ดึง ตี ทูบ บู ดุน เลี่ยม แกะ สลัก ร้อย เชื่อม ตัด ฯลฯ

(๙) งานช่างฝีมือดั้งเดิมที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน ๘ ประเภทที่กล่าวมาข้างต้น

ลักษณะที่ ๖ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายถึง กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย เพื่อจุดมุ่งหมายต่างๆ เช่น เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อชัยชนะ หรือเพื่อการป้องกันตัว มีรูปแบบและวิธีการเล่นตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์ สะท้อนวิถีไทย โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) การเล่นพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางกายที่ทำด้วยความสมัครใจ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่จริงจัง ไม่มุ่งเน้นการแข่งขันและไม่หวังผลแพ้ชนะ

(๒) เกมพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางกายที่มีลักษณะของการแข่งขันมีกฎ กติกาตาย าย ฝึย้อมรับกันในหมู่ผู้เล่น

(๓) กีฬาพื้นบ้าน หมายถึง การแข่งขันทักษะทางกายที่ต้องใช้ความสามารถทางการเคลื่อนไหว ตามกฎกติกา โดยมุ่งหวังผลแพ้ชนะ

(๔) ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายถึง วิธีการหรือรูปแบบการต่อสู้หรือการป้องกันตัวที่ใช้ร่างกายหรืออุปกรณ์ โดยได้รับการฝึกฝนตามวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก

ประวัติความเป็นมาของตำบลห้วยโศก

ตำบลห้วยโศกเดิมขึ้นอยู่กับการปกครองของตำบลบ้านผือ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้แยกการปกครองออกจากตำบลบ้านผือ จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ตั้งชื่อว่า “ตำบลห้วยโศก” โดยมีกำนันคนแรกชื่อว่า “นายระเบียบ เกาะกาใต้” สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า “ห้วยโศก” โดยมีเรื่องเล่าขานกันว่า ในสมัยพญาขอม ได้มีบั้งไฟมาตกลงจนเป็นหลุมขนาดใหญ่ ซึ่งภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “โศก” จากนั้นทำให้ราษฎรใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคแล้วอยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา จึงได้ขยายความคำว่า “ห้วยโศก” เปลี่ยนแปลงมาเป็นคำว่า “ห้วยโศก”

ข้อมูลพื้นฐานของตำบลห้วยโศก

ปัจจุบันตำบลห้วยโศกมีหมู่บ้านจำนวน ๑๗ หมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ ๑๒๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๘๐,๐๐๐ ไร่ และได้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๙ ตำบลห้วยโศกเป็น ๑ ใน ๑๓ ตำบลของอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านผือประมาณ ๕ กิโลเมตร

มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดตำบลโคกคอน ตำบลบ้านวุ่น ตำบลหนองนาง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดหนองคาย

ทิศตะวันออก ติดตำบลหนองหัวคู อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ทิศใต้ ติดตำบลคำบัง ตำบลโนนทอง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อดำบลบ้านผือ ตำบลบ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

สภาพทางสังคม

๑. การสาธารณสุข ตำบลห้วยโศกมีสถานที่ให้บริการด้านสาธารณสุข ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อโรงพยาบาล	พื้นที่ให้บริการ	จำนวนบุคลากร			จำนวนประชากรที่รับผิดชอบ (คน)	ผู้อำนวยการรพสต.
			ข้าราชการ	ลูกจ้าง	รวม		
๑	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงหวาย	หมู่ที่ ๑,๓,๕,๖,๗,๑๐,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗	๔	๔	๘	๖,๘๖๖	นางพรทิพย์ บุตรด้วง
๒	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านธาตุ	หมู่ที่ ๒,๔,๘,๙,๑๑,๑๓,๑๔	๒	๔	๖	๔,๓๓๙	นายพิเชษฐ์ พรหมทะสาร

๒. สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก

๒.๑ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก มีสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สพฐ. อยู่ในพื้นที่ จำนวน ๘ แห่ง ประกอบด้วย

ลำดับ ที่	ชื่อ	จำนวนนักเรียน			ผู้อำนวยการ/รอง ผู้อำนวยการโรงเรียน
		ชาย	หญิง	รวม	
๑	โรงเรียนบ้านห้วยโศก	๕๒	๔๒	๙๔	นางชฎาภรณ์ บรรเลงรัมย์
๒	โรงเรียนบ้านนาคำ	๓๑	๒๗	๕๘	นายอิทธิชัย นิตยกุลกานต์
๓	โรงเรียนบ้านโคกสีแก้ว	๓๑	๔๓	๗๔	นางอรอุมา จันทร์ศรีระมี
๔	โรงเรียนบ้านหนองนกเขียน	๒๐	๒๒	๔๒	น.ส.พัทธนันท์ นนทมุตติ
๕	โรงเรียนบ้านโนนอุดม	๑๗	๒๐	๓๗	-
๖	โรงเรียนดงหวายดงขวาง	๑๕๒	๑๔๓	๒๙๕	นายเสนห์ บุญแสง
๗	โรงเรียนหนองกุงวังแสง	๗๕	๖๔	๑๓๙	นายบุญเลี้ยง วงษ์แก้ว
๘	โรงเรียนบ้านธาตุประชาชนกุล	๑๐๙	๙๑	๒๐๐	นางกัลยา ผลธูระ

๒.๒ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความรับผิดชอบจำนวน ๕ แห่ง ประกอบด้วย

ลำดับ ที่	ชื่อ	จำนวนนักเรียน			ผู้รับผิดชอบ
		ชาย	หญิง	รวม	
๑	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยโศก	๑๘	๒๕	๔๓	น.ส.รุจิรา แข็งขัน
๒	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ทองวนาราม (บ้านหนองนกเขียน)	๑๓	๑๖	๒๙	นางอุบลวรรณ โวหารเดช
๓	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ทอง (บ้านโนนทัน)	๔๓	๓๗	๘๐	นางเพ็ญศรี เครือแก้ว
๔	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดป่าลำดวน (บ้านดงหวาย)	๓๙	๓๑	๗๐	นางอรทัย แถวพิณี
๕	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโคกสีแก้วหนองกุงวังแสง (บ้านหนองกุง)	๓๓	๒๐	๕๓	นางวาสนา ผิวสว่าง

๓) สถาบันและองค์กรศาสนา

ประชาชนในตำบลห้วยโคกส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถาน ดังนี้

ลำดับ ที่	ชื่อวัด/สำนักสงฆ์	สถานที่ตั้ง	หมายเหตุ
๑	วัดมงคลนิมิต	หมู่ที่ ๑	
๒	วัดศิริเทพกัญญา(วัดบ้านแคน)	หมู่ที่ ๑	
๓	วัดธาตุวารุการาม	หมู่ที่ ๒	
๔	วัดนาคำ	หมู่ที่ ๓	
๕	วัดอุตตมาราม	หมู่ที่ ๓	
๖	วัดโพธิ์ทอง	หมู่ที่ ๔	
๗	วัดศรีสว่างมงคล	หมู่ที่ ๕	
๘	วัดป่าดอนวัวแฮม	หมู่ที่ ๖	
๙	วัดศรีมงคล	หมู่ที่ ๖	
๑๐	วัดโพธิ์ทองวนาราม	หมู่ที่ ๗	
๑๑	สำนักสงฆ์แก้วทิพย์	หมู่ที่ ๗	
๑๒	สำนักสงฆ์ตะเคียนทอง	หมู่ที่ ๗	
๑๓	วัดชุมพวงสวรรค์	หมู่ที่ ๘	
๑๔	วัดคำเจริญศรีชัยมูล	หมู่ที่ ๙	
๑๕	ที่พักสงฆ์ธรรมโสภิตา	หมู่ที่ ๙	
๑๖	สำนักสงฆ์สามัคคีธรรม	หมู่ที่ ๑๐	
๑๗	วัดหงษาวดี	หมู่ที่ ๑๐	
๑๘	สำนักสงฆ์แก้วชาติศรีศรีมงคล	หมู่ที่ ๑๑	
๑๙	โบสถ์	หมู่ที่ ๑๑	
๒๐	วัดป่าลำดวนพัฒนา	หมู่ที่ ๑๒	
๒๑	วัดสวนอุบลวนาราม	หมู่ที่ ๑๒	
๒๒	สำนักสงฆ์ศรีทรายมูล	หมู่ที่ ๑๓	
๒๓	วัดวังแสงวนาราม	หมู่ที่ ๑๔	
๒๔	สำนักสงฆ์ดงหวาย	หมู่ที่ ๑๕	
๒๕	สำนักสงฆ์วิเวกธรรมจิตาราม	หมู่ที่ ๑๖	

๖) สภาพทางเศรษฐกิจ

๑. ร้านค้า / สถานประกอบการ

ลำดับ ที่	ร้านค้า / สถานประกอบการ	ปี ๒๕๕๖ (แห่ง)	ปี ๒๕๕๗ (แห่ง)	ปี ๒๕๕๘ (แห่ง)	ปี ๒๕๕๙ (แห่ง)	หมายเหตุ
๑	กิจการร้านค้า	๗๐	๖๗	๗๖	๙๔	
๒	กิจการโรงสีข้าว	๒๒	๒๐	๑๗	๑๙	
๓	กิจการรีสอร์ท	๔	๔	๕	๕	
๔	กิจการร้านตัดผม/ร้านเสริมสวย	๘	๗	๕	๗	
๕	กิจการร้านอาหาร	๖	๔	๒	๙	
๖	กิจการสถานบริการน้ำมัน	๓	๖	๔	๖	
๗	กิจการลานไม้เรือนเก่า/โรงงานไม้เก่า	๔๐	๔๑	๔๓	๔๙	
๘	กิจการซ่อมรถยนต์/ จักรยานยนต์	๑๕	๑๕	๑๑	๑๗	
๙	กิจการจำหน่ายรถยนต์	-	๒	๒	๒	
๑๐	กิจการโรงสะสมหนังสือ	-	-	๑	๑	
๑๑	กิจการโรงเย็บผ้า	-	-	๔	๒	
๑๒	กิจการฟาร์มเลี้ยงสุกร,ไก่	-	-	๔	๔	
๑๓	กิจการจำหน่ายวัสดุการแพทย์	-	-	๔	๔	
๑๔	กิจการอื่นๆ เช่น ร้านขายไก่สด ล้างอัด ฉีด บ้านเช่า เป็นต้น	๓๔	๔๓	๕๐	๒๘	
๑๕	ซื้อขายสินค้าเกษตร	-	-	-	๑๑	
๑๖	โรงน้ำดื่ม	-	-	-	๓	
๑๗	วัสดุก่อสร้าง	-	-	-	๕	
๑๘	โรงผสมปูนซีเมนต์	-	-	-	๑	
๑๙	เสารับส่งสัญญาณโทรศัพท์	-	-	-	๔	
๒๐	ฟาร์มโซล่าเซลล์	-	-	-	๑	
๒๑	ตลาด	-	-	-	๒	
๒๒	โรงงานบรรจุแก๊ส	-	-	-	๑	
	รวม	๒๐๒	๒๐๙	๒๒๘	๒๗๕	

ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโศก ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ตำบลห้วยโศก เพื่อจัดทำ
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลห้วยโศก ดังนี้

๑. ภูมิปัญญา/ผลิตภัณฑ์

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
๑	นางสมภาร จันสมุทร	๖๔ ม.๔	ห้วยโศก	งานใบตองพับใบตอง
๒	นางบัวเรียน อบชัย	๖๒ ม.๔	ห้วยโศก	งานหัตถกรรม
๓	นายประวิทย์ วัยรัตน์	ม.๑๔	ห้วยโศก	จักสาน
๔	นางลำดวน ผาดี	ม.๑๔	ห้วยโศก	งานใบตองพับใบตอง
๕	นางหนูถิ่น ผมพันธ์	ม.๑๕	ห้วยโศก	บายศรี กรวยดอกไม้รูปเทียน
๖	นางสีโว พรหมกุล	ม.๑๒	ห้วยโศก	ทำพานบายศรี
๗	นางวนิดา ทองทิพย์	ม.๑๗	ห้วยโศก	ประดับตกแต่งผ้างานบุญ
๘	นายคำ คำพระบาง	ม.๑๕	ห้วยโศก	สานกระจาด ตะกร้า
๙	นายสุธรรม ไชยแสง	ม.๑๕	ห้วยโศก	สานหวดนั่งข้าว
๑๐	นายเจริญ ชาวอุบล	ม.๑๒	ห้วยโศก	ผลิตภัณฑ์เรือนเก่า
	นายบรรทม วงษ์สุวรรณ	ม.๑๕	ห้วยโศก	ช่างทำบั้งไฟ
	นายถาวร ธรรมประเสริฐ	ม.๑๒	ห้วยโศก	ทำปราสาทผึ้ง

๒. ประเพณี พิธีกรรม

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
๑	นายสวัสดิ์ อุตะโกลบอล	๑๒๖ ม.๔	ห้วยโศก	หมอพราหมณ์
๒	นายเก็ง คำแพง	ม.๑๒	ห้วยโศก	หมอสู่ขวัญ
๓	นายเมิง คำแพง	ม.๑๗	ห้วยโศก	หมอสู่ขวัญพิธีทางศาสนา
๔	นายวันคำ บัวมี	ม.๑๒	ห้วยโศก	แทงหยวก

๓. ดูแลสุขภาพพื้นบ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
๑	นายสอ พรหมมา	ม.๕	ห้วยโศก	หมอเป่ากระดูก
๒	นายพล ทองทิพย์	ม.๑๒	ห้วยโศก	หมอเป่ากระดูก

๔. โภชนาการ/อาหารพื้นบ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
๑	นางแสน ศรการ	ม.๑๔	ห้วยโศก	ขนมพื้นบ้าน
๒	นางวิไลย ผาดี	ม.๑๔	ห้วยโศก	ขนมพื้นบ้าน
๓	นางเราะ บุตรโคตร	ม.๑๕	ห้วยโศก	ห่อข้าวต้มมัด

๕. ดนตรีพื้นบ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
	นายสมปอง คำสุนันท์	ม.๑๔	ห้วยโศก	ดนตรีพื้นบ้าน พิณ
	นางสุภาพ ชีกว้าง	ม.๑๔	ห้วยโศก	หมอลำ
	นายสมควร บุญชัย	ม.๑๔	ห้วยโศก	หมอแคน
	นายไพฑูรย์ บุตรดี	๓๓ ม.๗	ห้วยโศก	หมอแคน
	นายคำพัน แสงพร้อม	๒๐๙ ม.๗	ห้วยโศก	หมอพิณ
	นายสุพจน์ ทองทิพย์	ม.๑๒	ห้วยโศก	เพลงพื้นบ้าน

๖. ศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรพื้นบ้าน

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่ที่	ตำบล	รายละเอียด
๑	นางคำพอง ทองทิพย์	ม.๑๔	ห้วยโศก	แหล่งเรียนรู้ เกษตรกรรม
๒	นายประสิทธิ์ บัวศรี		ห้วยโศก	การปลูกมะพร้าว
๓	นายนิรันดร์ กลิ่นจันทร์	ม.๑๑	ห้วยโศก	การปลูกพืชสมุนไพร
๔	นายประเสริฐ วงษ์จันทร์		ห้วยโศก	การปลูกพืชสวนผสม
๕	นางดอกมาลัย เพชรแสง	ม.๖	ห้วยโศก	การปลูกผลไม้ฝรั่ง
๖	นายวีระชัย กรมแสง	ม.๖	ห้วยโศก	การปลูกพืชสวนผสม

